

Mijmerij over verleden-heden-toekomst

De overlevering verhaalt, dat in oeroude tijd van het oosten uit 'n paar sterke mannen ons land binnen trokken. Zij hadden zakken met zand bij zich met de bedoeling daarmede tot inpoldering van de Zuiderzee over te gaan. Maar gedurende het transport gingen vele zakken stuk. Door het verlies van grote hoeveelheden zand zagen de mannen in, dat hun doel onbereikbaar zou zijn. Teleurgesteld smeten zij het zand nu maar hier en daar neer. Zo moeten dan de heuvelruggen in de provincie Overijssel zijn ontstaan. Hoe het ook zij, Overijssel is een provincie geworden, die wat het landschap betreft een ongekende afwisseling biedt. Wijde verten, bossen, heidelandschappen afgewisseld door natuurreservaten.

In de kop van Overijssel, zo ongeveer tussen Oldemarkt en Kalenberg, ligt een gebied waar het wemelt van vogels en ook wat de flora betreft is dit natuurreservaat van Staatsbosbeheer in hoge mate bezienswaardig.

Oldemarkt, de plaats die in 't jaar 1437 van de bisschop van Utrecht het recht verkreeg een jaarmarkt te houden. Oldemarkt dat, als de plannen voortgang vinden, verrijkt zal worden met een borstbeeld van de op 10 augustus 1966 in het dorp Kalenberg (gemeente Oldemarkt) in zijn negen-zeventigste jaar overleden dichter J. C. Bloem. Een poëet die gerekend kan worden tot een van de beste en modernste van Nederland.

Bloem studeerde aan de universiteit te Utrecht. Dit was in de tijd dat student zijn vooral studeren en ook nog wel fuiven betekende in tegenstelling met heden. Het lijkt nu meer op demonstreren, protesteren, provoceren, ook nog wel gevolgd door studeren.

Na een nachtelijke fuif raakte student Bloem verzeild op het smalle sluisbruggetje in de Bemuurde

Weerd en naar aanleiding daarvan ontstond het volgende gedicht:

*De stilte en koelte waren weergekeerd,
Het nachtelijk feest lag als een glas versmeten.
Ik heb dit late donker nooit vergeten,
Want deze dingen blijven ongedeerd.*

*Een ongeweten, innerlijk geweld
Had naar een zwart kanaal mij heengedreven.
Het was het uur, dat de wiekslag van 't leven
Weer trielt in die de slaap heeft neergeveld.*

*Daar hoorde ik het vervoerende geruis:
Wateren, die van vóór de tijden bronden,
Bezwingen van lang-gestorven monden:
Het zachte stromen door de nauwe sluis.*

*Ik stond, alleen gebleven, ongekend,
In doodlijke verrukking opgetogen,
Naar onweeraanbre diepten neergezogen,
Gebannen in het ademloos moment.*

*Toen werden 't water grijzer en de straat,
En ging hun nachtelijk geheim verloren,
En boven donkre huizen werd geboren
Een kille en groezelige dageraad.*

Na zijn studietijd kwam Bloem nog heel vaak in Utrecht. Daaraan is het zeer zeker te danken dat de volgende aanvulling ontstond op zijn gedicht „de sluis”.

*Het water stroomt nog door dezelfde sluis
Als toen, en maakt het eendere geruis.
De huizen, aan de waterkant daarneven,
Zijn feitelijk ook onaangetast gebleven.
Alleen nabijer is, voor wie ze ontvlood,
De zekerheid van de imminente dood.*

MAANDBLAD

oud utrecht

45e jaargang - nummer 12 - december 1972

Omslag: 1 | 2
3 | 4

Zegel van keizer Hendrik V, 1122; grootzegels van de stad, 1196, 1277 en 1531.

Eindredakteur: B. Kieboom, Amazonedreef 26, Utrecht, tel. 61 46 93
Redactieleden: mejuffrouw drs. L. van Tongerloo, dr. J. E. A. L. Struick
Administrateur: mevrouw M. Uittenbogaard-van Terwisga, Titus Brandsmalaan 17, Vleuten, tel. (03407) 19 86.
Sekretaris: dr. J. E. A. L. Struick, Stolberglaan 25, Utrecht, p/a Alexander Numanakade 199, Utrecht
Gironummer: penningmeester Oud Utrecht, 575520
Minimum
Kontributie: f 20,— per jaar

De vier eerste versregels van deze aanvulling hebben, zelfs tot op heden, nog niet veel aan waarde verloren. Maar de beide laatsten blijken nu, onbedoeld, een sombere voorspelling te zijn geweest voor deze oude voorstad.

Toen in 1823 de Bemuurde Weerd bij de stad Utrecht ging behoren bleef dit stadsdeel haar eigen karakter behouden. Maar hedendaagse kunstzinnige bouwers kwamen met bulldozers grote delen van Utrecht tot verleden tijd degraderen. Bovendien wierpen zij zand in het water, waardoor niet alleen de goedkoopste transportgelegenheid tot in de stad en de buitenwijken ten dode was opgeschreven, maar ook een einde kwam aan het karakteristieke van deze industriële stadswijk. Immers, vele daar gevestigde bedrijven, beducht voor het imminente gevaar, zochten elders een goed heenkomen. En als dan straks het gebouwencomplex van de meelfabriek De Korenschoof zal zijn verdwenen - gebouwen die meer dan anderhalve eeuw het beeld van dit stadsdeel beheersten - dan zal het vertrouwelijke silhouet van de Bemuurde Weerd eerst werkelijk tot het verleden behoren. Alleen de herinnering blijft dan voortleven in de straatnamen Bemuurde Weerd Oost- en Westzijde.

Aldus rolt de geschiedenis voort; mensen komen en gaan. De oudere generatie trekt zich terug, be-

grijpende dat de nieuwe tijd andere mensen met een andere levensaanpak vraagt. Zo stroomt dan langzamerhand het bloed van de vernieuwende tijd in de aderen van het oude sticht. Of bij deze bloedtransfusie steeds de nodige voorzichtigheid wordt betracht, kan alleen de toekomst leren. Een toekomst waarin het verleden wordt voortgezet; *vernieuwd!*

Deze overpeinzing wordt besloten met enkele versregels van de eveneens in Overijssel gewoond hebbende dichter Rhijnvis Feith. Van hem zijn de dichtregels:

*Op de weg, die wij betreden
Staat geen voetstap, die beklijft.
Al het heden wordt verleden
Schoon 't ons toegerekend blijft!*

De eerste drie regels van dit overbekende vers kunnen de weemoedig gestemde en naar het voorbij terugverlangende Utrechters zich ter harte nemen, terwijl de zin van de laatste regel een waarschuwing inhoudt voor de jongeren die al tastend en dwalend zoeken naar vernieuwing.

W. F. van Schaverbeke

J. C. Bloem's „Verzamelde gedichten“ en de keuze uit eigen werk „Doorschenen wolkenranden“ zijn nog steeds in de boekhandel verkrijgbaar.

Samuel Muller Frederikszoen 1848-1872-1922

Een halve eeuw geleden, op 5 december 1922, is een groot Utrechter in de ouderdom van bijna 75 jaar overleden. Samuel Muller was de man die met anderen het Nederlandse archiefwezen fundeerde, die de Utrechtse verzamelingen als rijksarchivaris (1879-1920) en als gemeente-archivaris en museumdirecteur (1874-1918) beheerde, die uitzonderlijk veel publiceerde en inventariseerde, aan wie onze vereniging het eerste artikel in haar eerste jaarboek (van 1924) wijdde, en die door zijn produktieve arbeid velen aan zich heeft verplicht.

Een markante datum in het leven van deze geleerde stadgenoot was ook die van zijn promotie op 16

april 1872, dus juist een eeuw geleden. De plechtigheid geschiedde bij prof. mr. Robbert Fruin aan de universiteit te Leiden. Het proefschrift staat als nr. 1 in de kast die alle werken van Muller bevat en op het Gemeentelijk Archief bewaard wordt. Het draagt tot titel: „Mare clausum, bijdrage tot de geschiedenis der rivaliteit van Engeland en Nederland in de zeventiende eeuw.“ Daarna volgt een eerbiedwaardige rij boeken, artikelen, commentaren, archiefinventarissen, enz.

Ik meen, dat de vereniging „Oud-Utrecht“ wel even bij bovenstaande data - 16 april 1872 en 5 december 1922 - mag stil staan.

A. Graafhuis